

ENERJİ YÖNETİMİ ALT GRUBU ATÖLYE ÇALIŞMALARI SONUÇLANDI

Sarıgerme Atölye Çalışmasına Katılanlar

Adına

Prof. Dr. Eralp ÖZİL, Doç. Dr. Tanay S. UYAR ve Dr. Atilla AKALIN
Tarafından Derlenmiştir

4-6 Şubat ve 21-25 Ekim 2002 tarihleri arasında Sarıgerme'de yapılan "Enerji Sektöründe Karar Verme" konulu Atölye çalışması özel sektör, kamu ve üniversitelerden uzmanların katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Enerjinin bugün itibarıyla gerek yönetim, gerekse arz bakımından önemli sorunlarının olduğu, sorunların başlıcalarının;

- Enerji sektörünün başarısız olarak yönetildiği, yapılan planların uygulanamaz olduğu,

- Özkaynaklarımıza gerekli önemin verilmediği ve dışa bağlı kaynaklardan enerji üretiminin desteklendiği; bu arada ayrıntılarını bilemediğimiz uzun süreli anlaşmalar yapıldığı ve buna bağlı olarak doğal gaz tüketiminin hızla arttığı,

- Ülkemizde bol olarak bulunan hidrolik, rüzgar, güneş, jeotermal ve benzeri yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı teknolojilere şans tanınmadığı,

- Özellikle elektrik üretiminde termal kaynakların payının hızla arttığı, dağıtım şebekelerinde kaçakların çok yüksek düzeylerde olduğu, iletim şebekelerinin ise yenilenmesinin gerektiği ve böyle gittiği takdirde yalnız bugünkü kuşaklar değil, gelecek kuşaklara da ağır toplumsal ve finansal faturalar çıkacağı hususlarında tam bir fikir birliği oluşturulmuştur.

Türkiye zaman yitirmeden, enerji-çevre-ekonomi kriterleri üçgeninde oluşturulan karar destek modelleri ve uzgörü çalışmalarıyla desteklenen sağlıklı, güvenilir ve uygulanabilir enerji planları oluşturmak zorundadır. Ancak, enerjinin arz ve talebi konusunda sağlıklı ve uygulanabilir bir planlamanın yapılabilmesi için, öncelikle veri tabanındaki eksikliğin giderilmesi ve verilerin güvenilir olması gerekmektedir. Bu bağlamda özellikle ulusal enerji kaynaklarımızın potansiyelleri ve sektörlerin enerjiye olan talepleri güvenli olarak belir-

lenmelidir. Buna karşın bugün, Türkiye'de enerji arzı ve talebi arasında bir dengesizlik bulunmaktadır. Bu dengesizlik gerek planlama, gerekse uygulama aşamasında sağlıklı karar verilememesine neden olmakta, rekabete dayalı bir piyasanın uygulama aşamasında sağlıklı karar verilememesine neden olmakta, rekabete dayalı bir piyasanın kurulmasını engellemektedir. Ancak, enerji arz ve talebi ile ilgili geçmiş veriler ve ileri için yapılmış öngörüler incelendiğinde, yapılmakta olan yatırımların devreye alınması sonucu elektrik enerjisi arzında 2002 yılı itibarıyla bir denge oluşacağı ve arzın talebin önüne geçeceği, bu durumun 2006 yılına kadar devam edeceği anlaşılmaktadır. Bu dengeleme, karara bağlanan Termik kaynaklı BO/BOT projelerinin hesabı alınması ile ifade edilmiş bir kavramdır, uluslararası ikili anlaşmalar çerçevesinde DSİ'nin planlamış olduğu projelerin de işlerlik kazanaacağı düşünüldüğünde bu durum 2009-2010 yıllarına kadar devam edecek bir nitelik kazanacaktır. Oluşacak sağlıklı piyasa şartlarında, önemi özellikle vurgulamak istediğimiz çevre dostu yeni teknolojilerin ve yenilenebilir enerji kaynaklarının rekabet edebilme ve planlamada dikkate alınma süreci başlayabilecektir. Önümüzde oluşan bu fırsatın en iyi şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Talep tarafında oluşan dengesizliğin önemli nedenlerinden olan eğitimsizlik giderilerek, sektörlerarası ve disiplinlerarası koordinasyon sağlanmalıdır.

Atölye çalışmaları "Enerji Yönetimi" ve "Arz Talep Alanında Değerlendirme ve Öngörüler" olarak iki başlık altında yürütülmüştür. Bulgular, aşağıda özetlenmektedir.

ENERJİ YÖNETİMİ

2001 yılında kabul edilen 4628 sayılı Enerji Piyasası Kanunu ile enerji sektörünün tepesinde

Kanunun Yapısına Yönelik Eleştirilerimiz

- Kanun ilke olarak rekabet ortamının oluşturulmasını ve böylece enerjinin ucuz ve kaliteli ola-

bir Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu (EPDK) oluşturulmakta ve enerji ile ilgili tüm yetkiler bu kurula devredilmektedir. Ulusal enerji sektörünün kanun öncesi yönetiminin başarısızlığının sonucu olarak sistemin değiştirilmesi doğal karşılanabilirse de gerek "Kanun" gerekse "EPDK" ile ilgili konularda ciddi endişeler taşımaktayız ve bu endişelerimizin bazılarını, EPDK'nun kısmen de olsa faaliyet göstermiş olduğu geçen çok kısa dönemde, yaşamış bulunmaktayız.

Genel Eleştirilerimiz

Kanunun yapısı ile ilgili kritikler, ileride yapılabilecek grup çalışmalarında detayla analiz edilecektir. Bu özet bildiriye kısaca aşağıdakiler söylenebilir:

• Bu kanunun gelişmekte olan ülkelerde, özellikle enerji alanındaki, özelleştirme ve mülkiyet devri konularında yaşanan olumsuzlukları hiç olmamışçasına ve dersler alınmadan çıkarılması ve kanunun hazırlanmasının dış etkenlere bağlı olmasını ve hatta yapılacak olası değişikliklerin dahi dışarıdan kaynaklanmasını üzüntüyle karşılamaktayız.

• Bu kanunla bir üst kurul oluşturulmuş ve eski dönemden tüm kurumlar da aynen kalmıştır. Özellikle "ETKB", "EPDK", "Maliye B.", "Kültür B.", "DSİ", "DPT" ve "Hazine" gibi kurumlar arasındaki ilişkiler, görev, yetki dağılımı ve koordinasyon konularında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır ve bunun bir kaosa yol açması olasıdır.

• 4628 sayılı Kanunun uygulamaya konulması ile daha önce bir Finansman Modeli sayılabilecek BO-BOT-İHD gibi uygulamalar geçerliliğini yitirmiş durumdadır. Bunun yerine ikame edilebilecek bir finansman modeli ise ülkenin özellikle ihtiyacı olmasına rağmen, getirilmemiştir.

• 4628 sayılı Kanunun uygulamaya konulmasından önce geliştirilerek kararlaştırılan projeler için, her ne kadar finansmanla ilgili olarak Hazine'nin katkılarının bulunması doğal olsa da, yeni bir düzenlemeyle enerji alanının baş aktörlerden biri haline gelmesi endişe vericidir.

• Bir çerçeve kanun olduğu ifade edilmekle birlikte, kanun nitelik ve içerik itibarıyla bir çerçeve kanun özelliği taşımamaktadır.

rak arzını amaçlamaktadır. Ancak, gerçek rekabet ortamının oluşabilmesi için kapasitenin sınırlı olarak fazla olması vazgeçilmez koşul olduğu halde bu hususla ilgili hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Arzda, minimum %10 düzeyinde ve yıllar bazında artan bir kapasite fazlalığının bulunması gerektiğini düşünmekteyiz. Ayrıca, kapasite fazlasının oluşması gerçeği yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarına dayalı teknolojileri de özendirilecektir.

• 1984 sonrası dönemde imtiyaz sözleşmeleri yürürlük kazanmış projelerin işletme hakkı devirlerinin ülke çıkarlarını ön planda tutan ekonomik ve hukuksal bir değerlendirilmesi yapılmalı, makul bir geçiş süresi oluşturulmalı, yasal mevzuatta boşluk oluşmasında kaçınılmalıdır. Ancak, bu konuda da dış etkenlerle bu projelerin iptali yoluna gidileceği gibi yanlış adımlar atılmakta olduğunu izlemekteyiz.

• Rekabet ortamında her aktör için eşit koşulların getirilmesi için Devletin enerji üretimi ve dağıtım alanından çekilmesi gerekir iken, TETAŞ ve EÜAŞ gibi kamu kurumlarına çok ciddi ayrıcalıklar tanınmıştır. Ayrıca piyasa kuralları gereği özel sektör aktörleri için getirilmiş hiçbir kısıtlama da bu iki kamu kurumu için sözkonusu değildir. Bunun sonucu olarak özelleştirmenin önemli olan çağını ve "Varlık" devri konusunun hassasiyetle ele alınması gerektiğini; özellikle iletim ve dağıtım alanında "Varlık" devrinin son derece sakıncalı olduğunu düşünmekteyiz.

• Özellikle dağıtım ihaleleri başta olmak üzere yerli yatırımcıların önü mevzuat veya finansal kısıtlarla kapatılmamalı ve ister küçük ister büyük olsun, yerli yatırımcıya rekabet etme hakkı tanınmalı ve hatta özendirilmelidir.

• Kuruluş amacında çevreci üretimi ön plana çıkarmasına karşın, kanun sadece bir paragrafta (madde 5, p bendi) yenilenebilir teknolojilere atıfta bulunmakta ve bu kaynaklara dayalı yatırımın teşvik edileceğini söylemektedir. Ama bunu düzenleyen hiçbir madde veya husus yoktur. Ancak, böyle bir kanun (veya yönetmelik) çalışmalarının sürdürüldüğü duyumları mevcuttur. Ayrıca lisans yönetmeliği çerçevesinde ilk kez yenilenebilir ve temiz enerji kaynaklarının tanımı yapılmıştır.

miştir.

ENERJİ ALANINDA ARZ TALEP DENGELERİNİN SAĞLANMASI VE KORUNMASI

Daha önce de vurgulandığı üzere, enerji piyasalarının sağlıklı çalışabilmesi için, enerji arzının her zaman talepten fazla olması gerekir. Bu

bilincinin gereği olarak "Temiz Enerji Kanunu"na ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz.

Bu Kanunun belki de 4628 sayılı Kanuna bünyesinde ve değişik bir mantık ile düzenlenmesi gerekmektedir.

Özellikle entegrasyonu amaçladığımız Avrupa Birliği bünyesinde temiz ve yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili olarak yapılan gelişmeler dikkatle izlenmelidir. Bu bağlamda Avrupa Parlamen-

ınun için enerji üretimini artırılmasını yanı sıra, tüketimin de akılcı olmasına özen gösterilmeli ve aşağıdaki hususlar gözönünde bulunmalıdır.

• **Tüketim Verimliliği:** Tüketicinin enerjiyi bilinçli tüketmesine yönelik olarak,

Enerji tasarrufu ile ilgili kampanyaların düzenlenerek kamuoyu oluşturulması,

Yapıların ısı izolasyonlarının iyileştirilmesi, konstrüktif pasif güneş uygulamalarının, ısı geri kazanım sistemlerinin bina ve sanayide özendirilmesi, yapılarda ve sanayide ısı enerji tüketiminin rasyonel hale getirilmesi,

Son tüketim cihazlarında verimliliğin artırılması ve bu amaçla standartların yapılması,

Sayaç ve ölçü aletlerini uzaktan okuma sistemlerinin uygulanması ve kontrolü,

Elektrik enerjisinde puant tüketimi düzeyinin düşürülmesi ve gün içinde zamana sayılması, konularına önem verilmelidir.

• **Üretim, İletim ve Dağıtımda Verim:** İşletmedeki santrallerin rehabilitasyonu ile verimlerinin artırılması ve çevreye zararlarının en aza indirilmesi, iletim ve dağıtım (trafo merkezlerinin rehabilitasyonu ve reaktif güç kayıplarının önlenmesi) hatlarının rehabilitasyonu, otoproduktör santrallerde kojenerasyon uygulamalarının özendirilmesi konuları öncelik kazanmaktadır.

• **Öz Kaynaklara Öncelik Verilmesi:** İnşaat halindeki barajlı hidroelektrik santrallerin tamamlanması, akarsu hidroelektrik santrallerinin teşviki, güneş biokütle, rüzgar ve jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanılması.

TEMİZ ENERJİ KANUNU

KYOTO Sözleşmelerinin ve yaptırımlarının er geç Türkiye tarafından da yerine getirileceği, Avrupa Topluluğu başta olmak üzere entegrasyonu hedeflediğimiz topluluklara uyum, hidrolik, rüzgar, güneş ve jeotermal enerji gibi kaynaklarının ülkemizde yüksek potansiyele sahip olması ve her şeyden önce Türkiye’de gelişmekte olan çevre

katte izlenmektedir. Bu bağlamda Avrupa Parlamenti - tosu ve Konseyinin 27 Eylül 2001 tarih ve 2001/77/EC sayılı Uluslararası Elektrik Piyasa - sında Yenilenebilir Enerji Kaynaklarından Elektrik Üretimini Teşvik Edilmesi ile ilgili Direktifini v - gulamak istiyoruz.

Söz konusu direktif, sera etkisi yaratan gazların emisyonunu azaltmak için, 1997 yılında AB tarafından Kyoto Protokolünde verilen taahhütlere bağlı kalınması için gerekli tedbirler paketinin önemli bir parçasını oluşturmak amacıyla yürürlüğe sokulmuştur. Buna göre üye ülkeler;

1. Yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji tüketimini artırmayı özendirmek için gerekli adımları atacaklar,

2. İlki 27 Ekim 2002’den önce olmak üzere, her beş yılda bir, on yıllık hedeflerini ve buna ulaşmak için uygulayacakları politikaları açıklayacaklardır. Bu hedefler Kyoto Protokolüne uygun olacaktır.

3. İlki 27 Ekim 2003’ten önce olmak üzere, her iki yılda bir bu hedeflere ulaşıp, ulaşılmadığını raporlayacaklardır.

Bu rapor ve açıklamalar doğrultusunda Avrupa Komisyonu, üye ülkelerin hedeflere ulaşma başarısını ve 2010 yılına kadar brüt ulusal enerji tüketiminin %12’sinin, yani özellikle yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen elektriğin topluluk genelindeki payının 2010 yılına kadar %22.1’e çıkması için gereken değerlendirmeleri yapacaktır.

Komisyon gerekli görür ise söz konusu hedefe ulaşmak için üye ülkelere zorlayıcı hedefler koyabilecektir. Aynı direktifte şebeke işleticilerinin yenilenebilir enerji kaynakları ile üretim yapacak santrallere iletim ve dağıtım garantisi vermeleri zorunlu kılınmaktadır.

Grubumuz Avrupa Komisyonu direktiflerini desteklemekte ve benzer hedeflerin Türkiye içinde belirlenmesinin gerekli olduğunu düşünmektedir. Ancak, yenilenebilir enerji kaynakları ile ilgili ola

rak hedef yüzdesel katkının gerçekleri gözönünde tutularak, özellikle yalnızca barajsız ya da küçük barajlı hidrolik santrallerle karşılanmasını önleyecek şekilde belirlenmesinin ve ilk 10 yıl içinde rüzgar santrallerine belli bir ağırlık tanınarak ve daha sonraki dönemlerde ise artan oranlarda fotovoltaik ve termal güneş teknolojilerine pay ayırarak gerçekleştirilmesinin daha doğru olacağı kanısını taşımaktayız.

21-25 Ekim 2002 tarihleri arasında İberotle Sarigerme Park Ortaca tesislerinde yapılan Sarigerme Enerji Grubu Katılımcıları

Viyana), Joer Plesse (Juw MBH), Sezar Fda (Econery Int.), Hasan Heperkan (Yıldız Tek. Üniv. Mak. Fak.), Eralp Özil (Zeta), Baha Kuban (Şişe Cam A.Ş.), Alper Dinlenç (AGS Enerji), Bülent Özince (Cedetaş), Alper Özpınar (Yeditepe Üniversitesi), Necati Ateş (Aldo Çimen to), Süleyman Akbıyıkoglu (Aliağa Belediye Başkanı), Şerife Kocaman (Ostwind Enerji San. ve Tic. A.Ş.), Ali Aydemir (EPDK), Neşet Kadırgan (Marmara Üniv.), Melda Keskin (Greenpeace), Sebahattin Öz (EİE İdaresi), Selda Şahin (Ostwind Enerji San. ve Tic. A.Ş.), Cen giz Toklu (Ostwind Enerji San. ve Tic. A.Ş.), Yücel Telçeken (TTGV), Gürkan Ural (EİE İda

Henz H. Fuger (İber Otel Müdürü), Tanay Sıdkı Uyar (Marmara Ünverstes), Atilla Akalın (Best A.Ş.), Selahattin Baysal (Asmakinsan Ltd. Şti.), Lale Çapalov (P&T Technology), Haluk Sayar (AES Alt. En. Sis. Ltd. Şti.), H. Yağmur Karabulut (P&T Technology), Önder Demirer (Demirer Holding A.Ş.), Orhan Erten (Buttim Alışveriş Merkez), Berrn Karabulut (Petrol Mühendisi), Demet Suna (Teknik Üniv.

resi), Bülent İçgen (TÜBİTAK-TİDEB), Tuğba Bayman (Çakmak Ortak Avukatlık Bürosu), Kemal İlalı (İlalı Tekstil), Güner İnci (AGS), Levent Oğuz (Zenon), Cezm Yıldız (Atılım Elek. İnş. Taah.), Şenay Karabulut (Win:Pro Invent), Zafer Kızılsu (Yapı Kred Leasin), Kıvanç Eryavuz (K&AR Müh. A.Ş.), Mustafa Kınık (CEDETAŞ), Ceyhan Saldanlı (Bereket Enerji).

YALITIM VE ENERJİ YÖNETİMİ KONGRESİ VE SERGİSİ

21-22-23 MART 2003 - ESKİŞEHİR

Oda Yönetim Kurulu kararı gereğince “Yalıtım ve Enerji Yönetimi Kongresi ve Sergisi” 21-22-23 Mart 2003’de Eskişehir Büyükşehir Belediyesi Kültür Sarayı’nda gerçekleştirilecektir.

Kongrenin yanı sıra binalarda hizmet veren kurum ve kuruluşların katılımı ile gerçekleştirilecek olan sergi ile de doğrudan bilgilendirme ve iletişimin sağlanacağı bir ortam oluşturulması planlanmaktadır.

Düzenlenen kongrede;

- TS 825 ve Isı Yalıtım Yönetmeliği Uygulamaları
- Su, Ses Yalıtımı
- Yangın Güvenliği Açısından Yalıtım
- Binalarda Yalıtım
- Endüstriyel Tesislerde Yalıtım

- Binalarda Yoğuşma
- Yalıtım Malzemeleri Teknolojisi ve Yalıtımın Ekonomik Boyutu
- Yalıtımın Enerji Yönetimindeki ve Verimlilikteki Rolü
- konu başlıklarında bildiriler sunularak konularda yapılan bilimsel çalışmaları ve gelişmeleri tartışmak, yalıtım ve enerji konusu hakkında kamuoyunu bilinçlendirmek ve ülkemizde yalıtım ve enerji yönetimi konusunda gelinen noktanın saptanması ve gelecek için hedef belirlenmesi amaç edinilmiştir. Kongrede ayrıca “Yalıtım Uygulamaları, Uygulamada Görülen Sorunlar ve Çözümleri” nin tartışılacağı panel düzenlenmiştir.